

4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο

Το εκπαιδευτικό παιχνίδι και η τέχνη
στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό

4 & 5
Νοεμβρίου
2023

Η Ειδική αγωγή στη
γενική εκπαίδευση
μέσω της θεατρικής
αγωγής
Λατανιώτη Ελένη,
enilat9705@yahoo.gr

- Οι τεχνικές θεατρικών δράσεων, συμβάλλουν στην ομαλή ένταξη στην ομάδα και στην κοινωνικοποίησή με εστίαση ό,τι αφορά την αντιμετώπιση μαθητών με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές και συμπεριφοριστικές ανάγκες, εντός του γενικού σχολείου. Το θεατρικό παιχνίδι και η δραματοποίηση προτείνονται ως εναλλακτικές μέθοδοι διδασκαλίας με βιωματική μορφή. Η παιδαγωγική ωφελιμότητα του θεάτρου θεωρείται αναμφισβήτητη από τις επιστήμες της Παιδαγωγικής, της Ψυχανάλυσης και της Κοινωνιολογίας. Το θέατρο στην εκπαίδευση δρα έτσι ώστε να διευκολύνει τη γνωστική, σωματική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη και μάθηση. Το θέατρο είναι ένας πολυαισθητηριακός τρόπος διδασκαλίας και εκμάθησης . Καλύπτει ένα ευρύ φάσμα τεχνικών που περιλαμβάνουν τη σωματική κίνηση, τη φωνητική δράση και τη νοητική συγκέντρωση, οι οποίες λείπουν από τις παραδοσιακές αίθουσες διδασκαλίας, συμβάλλοντας στην άμβλυνση της διαφορετικότητας και στην ενίσχυση της συμπερίληψης.

- Οι παραστατικές τέχνες, των οποίων μέρος αποτελεί το θέατρο, έχουν εδραιωθεί στην εκπαιδευτική διαδικασία, είτε ως βοηθητικό εργαλείο ανακάλυψης της γνώσης για άλλα γνωστικά αντικείμενα, είτε ως αυτοτελή μαθήματα καλλιτεχνικής εστίασης. Το θέατρο, αποτελεί αρωγό για την διδασκαλία κοινωνικών εννοιών, από τη νηπιακή ηλικία, αλλά και χώρο θεραπείας για ψυχικές, διανοητικές και νευρολογικές παθήσεις. Ακόμη, μέσω του θεάτρου, πετυχαίνεται η συμπερίληψη αποκλινοσών κοινωνικών ομάδων, που έτειναν να βρίσκονται περιθωριοποιημένες κατά το παρελθόν. Έτσι το θέατρο αποκτά μια ηγετική φυσιογνωμία ως φέρελπις κοινωνικών αλλαγών, απαλλαγμένων από στερεότυπα και προκαταλήψεις του παρελθόντος.

- Στο πλαίσιο της ισότητας και της άμβλυνσης ρατσιστικών συμπεριφορών ανάμεσα στα μέλη της κοινωνίας, τη τελευταία δεκαετία γίνεται προσπάθεια συμπερίληψης. Στον τομέα της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, και γενικότερα στην αποδοχής της διαφορετικότητας, λόγω αναπηρίας, παρατηρούνται αργά αλλά σταθερά βήματα αλλαγής από την κοινωνία της Ελλάδας, συγκριτικά με άλλες χώρες της Δύσης.
- Η τέχνη αποτέλεσε ανέκαθεν βασικό στοιχείο εκπαίδευσης των παιδιών, ώστε να διαμορφωθεί στην συνέχεια η έννοια του πολιτισμού. Ο πολιτισμός κάθε χώρας διαμορφώνεται από το κοινωνικό μορφωτικό επίπεδο της εκάστοτε κοινωνίας, βασισμένος στις ανησυχίες και τα ενδιαφέροντα των ατόμων που τις απαρτίζουν. Το θέατρο είναι μια από τις μορφές της τέχνης, το οποίο συνδυάζει ποικίλες άλλες μορφές τέχνης, έχει τις καταβολές του στην αρχαία Ελλάδα και το περιεχόμενο στοχεύει στην ευχαρίστηση, στην τέρψη, στον προβληματισμό, στην διασκέδαση.

- Στις μέρες μας, η διδασκαλία, βασιζόμενη στη διαθεματικότητα, στη βιωματική μάθηση και στην αυτενέργεια, ως σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους, εντάσσει την θεατρική αγωγή στα σχολεία όλων των βαθμίδων, όχι μόνο ως αυτοτελές μάθημα, διδασκόμενο από τους θεατρολόγους, αλλά και μέσο διδασκαλίας όλων των μαθημάτων (Θετικών/Θεωρητικών/Καλλιτεχνικών), από εκπαιδευτικούς διαφόρων ειδικοτήτων. Η θεατρική αγωγή αμβλύνει τη διαφορετικότητα εντός της σχολικής τάξης και εντός του σχολικού πλαισίου, μαθαίνει στα παιδιά να εκφράζονται, να εξωτερικεύονται, να ηθικοποιούνται και να λειτουργούν ομαδικά. Οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν πλέον ένα πολύτιμο εργαλείο, αρωγό στην διδασκαλία τους, κάνοντας τη γνώση να εμφυτεύεται διασκεδαστικά και διαδραστικά στον μαθητή, μετατρέποντας το μάθημα σε ψυχαγωγία και την μάθηση σε παιχνίδι.

- Πολύτιμο εργαλείο εκμάθησης όχι μόνο μαθησιακών γνώσεων αλλά και κοινωνικών δεξιοτήτων αποτελεί η θεατρική αγωγή, τόσο για τους ανήλικους, όσο και για τους ενήλικους αποδέκτες, κυρίως όταν αυτοί ανήκουν σε ομάδες ευάλωτου πληθυσμού. Τέτοιες ομάδες είναι τα άτομα με αναπηρία, τα άτομα με ψυχικά νοσήματα, τα άτομα με χρόνια παθολογία, τα άτομα σε σωφρονιστικά ιδρύματα. Ο θεραπευτικός ρόλος του θεάτρου εφαρμόζεται επίσης στα άτομα που βρίσκονται εντός των νοσοκομείων για μεγάλο χρονικό διάστημα, στους ηλικιωμένους και στα άτομα που εντάσσονται στο αυτιστικό φάσμα, μέσω της εφαρμογής των κοινωνικών ιστοριών, που τους βοηθάνε στην επικοινωνία, στη σύναψη διαπροσωπικών σχέσεων, αλλά και στην ψυχική τους ευφορία.
- Η σύγχρονη παιδαγωγική επιστήμη και η εκπαιδευτική πραγματικότητα, στηρίζονται στη βιωματικότητα, τη διαφοροποιημένη διδασκαλία, ώστε να μπορούν όλοι οι πολλαπλοί τύποι νοημοσύνης μαθητών να είναι απόλυτα ενταγμένοι. Σε αυτή τη πραγματικότητα, η τέχνη στο σχολείο (μουσική, θέατρο, ζωγραφική, χορός, κουκλοθέατρο), αποτελεί πολύτιμο εργαλείο, διδασκαλίας και διδαχής με τον εκπαιδευτικό να είναι κατάλληλα ενημερωμένος και εκπαιδευμένος.

- Το εφαρμοσμένο θέατρο, στοχεύει στη συμπερίληψη όλων των πολιτών, στην εμπύχωση τους, καθώς και στην αλλαγή της κοινωνικής πραγματικότητας από το σύνολο των πολιτών, απαλλάσσοντας τους από στερεοτυπικές αντιλήψεις του παρελθόντος. Απηχεί πέρα από τον τομέα της εκπαίδευσης και στα νοσοκομεία, στα σωφρονιστικά ιδρύματα, στα γηροκομεία, σε κέντρα και ιδρύματα που ασχολούνται με το μεταναστευτικό-προσφυγικό ζήτημα, σε κέντρα διημέρευσης ατόμων με αναπηρία, σε κέντρα ημέρας ατόμων με ψυχικές παθήσεις, αλλά και σε κέντρα απεξάρτησης.

- Μέσω της θεατρικής παιδείας η μάθηση γίνεται αμφίδρομη για εκπαιδευτικούς και εκπαιδευόμενου. Ο μαθητής, βιώνει ευχάριστα την σχολική πραγματικότητα και τη δική του εμπλοκή, καθώς έχει ενεργό ρόλο και εξελίσσεται, μέσα σε κλίμα ισότητας και συνεργασίας. Ένας βασικός πυλώνας που χρήζει διερεύνησης είναι οι συνθήκες και οι μέθοδοι κάτω από τις οποίες μπορεί το θέατρο στην εκπαίδευση να επιφέρει τα βέλτιστα θετικά αποτελέσματα στους μαθητές με απώτερο σκοπό την απελευθερωτική εκπαίδευση και την ηθική αγωγή μέσω των μαθημάτων του Προγράμματος Σπουδών.

- Μορφές του εφαρμοσμένου θεάτρου στην εκπαίδευση αποτελούν το δραματικό παιχνίδι, η δραματοποίηση, το θέατρο του καταπιεσμένου, το θέατρο της επινόησης, το θέατρο ντοκουμέντο, ο αυτοσχεδιασμός σε παραστατική και ψηφιακή μορφή μέσω ευκολονόητων τεχνικών για παιδιά και νέους, εφαρμογές της performance , με απώτερο στόχο την αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων μεταξύ τους, συνδυάζοντας θεωρία και πράξη σε όλες της βαθμίδες της τυπικής και μη εκπαίδευσης
- Η θεατρική αγωγή είναι ένα μέσο εμπύχωσης και βιωματικής μάθησης. Στόχος του είναι να ανακαλύψουμε τον κόσμο γύρω μας. Χρησιμοποιούμε τεχνικές θεάτρου, όπως η σωματική έκφραση, οι αυτοσχεδιασμοί, η παντομίμα, η δραματοποίηση με στόχο να μάθουμε στους μαθητές το πώς να συνεργαζόμαστε σωστά, να αποκτήσουμε αυτογνωσία και αυτοσυνείδηση. Ακόμη, στόχος είναι να επιτευχθεί η ψυχική μας ωρίμανση, να εμπλουτίσουμε το λεξιλόγιό μας και να μάθουμε νέα πράγματα μέσα από τη βιωματική μάθηση του παιχνιδιού. Ο ρόλος του εμπυχωτή-δασκάλου, είναι να συμμετέχει ενεργά στην όλη διαδικασία, όχι σαν κριτής, αλλά ως ισότιμο μέλος της ομάδας, για να βοηθά και να εμπνέει ταυτόχρονα.

- Το θέατρο και η διδασκαλία του ως μορφή τέχνης, το θέατρο και το δράμα ως εκπαιδευτικό μέσο και διδακτικό εργαλείο, το θέατρο και το δράμα ως μέσο κοινωνικής παρέμβασης, το θέατρο στην κοινότητα, το θέατρο για την ανάπτυξη, τα θεατροπαιδαγωγικά προγράμματα, το θεατρικό παιχνίδι, η δραματοθεραπεία και το ψυχόδραμα, η μουσικοκινητική αγωγή, το θέατρο κούκλας, μαριονέτας και σκιών, ο χορός και το χοροθέατρο, η οπτικοακουστική αγωγή (φωτογραφία, βίντεο, κινηματογράφος, media) και άλλα ζητήματα πρακτικής και έρευνας του θεάτρου και των παραστατικών τεχνών στην εκπαίδευση, αποτελούν τους πυλώνες της διάθρωσης και μελέτης τη τελευταία δεκαετία, γνωστοποιώντας στο ευρύ κοινό την σπουδαιότητα του θεάτρου, όπως αυτό μας κληροδοτήθηκε από την αρχαιότητα. Στις μέρες μας, το θέατρο στην Εκπαίδευση ως συστηματική Θεατρική αγωγή εξελίσσεται σε όλες τις βαθμίδες της.

Βιβλιογραφία

- ΑΥΔΗ, ΑΒΡΑ & ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΛΙΝΑ, (2007): Η τέχνη Δράματος στην εκπαίδευση, Αθήνα: Μεταίχμιο
- ΑΡΟΥΤΣΙΔΟΥ, ΣΟΦΙΑ, (2022): Τα κοινωνικό - δημογραφικά χαρακτηριστικά των αναπήρων στην Ελλάδα σύμφωνα με τις καταγραφές της ελληνικής στατιστικής αρχής, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πελοποννήσου, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών
- ABRAMS, I. DONALD, (2018): The therapeutic effects of Cannabis and cannabinoids: An update from the National Academies of Sciences, Engineering and Medicine report, European Journal of Internal Medicine, Paper No. 49, pages 7-11, <https://www.elsevier.com/locate/ejim>
- ADSHEAD, JANET, HODGENS PAULINE, BRIGINSHAW VALERIE, HUXLEY MICHAEL, (2007): Ανάλυση του Χορού-θεωρία & πράξη, Αθήνα: Ιατρικές εκδόσεις Π.Χ. Πασχαλίδης, μετάφραση: Τυροβολά Βασιλική, Κουτσούμπα Μαρία
- AGRESTI, ALAN, (2021): Στατιστικές Μέθοδοι για Κοινωνικές Επιστήμες, Θεσσαλονίκη: Τζιόλα, επιμέλεια: Μηλιένος, Φώτιος, Συμεωνάκη Μαρία
- ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ, ΓΡΗΓΟΡΗΣ, (2020): Το ψυχοθεραπευτικό ταξίδι, Θεσσαλονίκη: iWrite
- ΒΙΒΙΛΑΚΗΣ, ΙΩΣΗΦ, (2023): Θέατρο- Τραύμα- Θεραπεία, Αθήνα: Αρμός
- BEAUCHAMP, HÉLÈNE, (1998): Τα παιδιά και το δραματικό παιχνίδι- εξοικείωση με το θέατρο, Αθήνα: Τυπωθήτω- Γιώργος Δαρδανός, μετάφραση Πανίτσκα Ελένη
- BRUNER, JEROME, (2018): Δημιουργώντας Ιστορίες (Νόμος, Λογοτεχνία, Ζωή), μετάφραση: Τσούρτου Β., Πολυδάκη Κ., Κουγιουμουτζάκης Γ., Αθήνα: Πεδίο
- ΓΙΑΓΚΟΥΛΗ, ΧΡΙΣΤΙΝΑ, (2009): Το θέατρο για παιδικό κοινό στη Θεσσαλονίκη κατά τη περίοδο 1997-2007, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- ΓΙΑΝΝΑΡΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ, (2001): Θεατρική αγωγή και παιχνίδι, Αθήνα: Γρηγόρη